

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Sakarya University Faculty of Theology

ISSN: 2146-9806 | e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 24, Sayı/Issue: 45, Yıl/Year: 2022 (Haziran/June)

**4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve
Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi**

*Examination of Qur'an Course Activity Books for 4-6 Year-Old
Children in Terms of Story Content and Illustration Features*

Zehra Gelici

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı - Dr., Presidency of Religious Affairs

zehra3772@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0622-5062>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 09/02/2022

Kabul Tarihi/Date Accepted: 12/05/2022

Yayın Tarihi/Date Published: 15/06/2022

Atıf/Citation: Gelici, Zehra. "4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (2022), 85-115. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.1070414>

İntihal: Bu makale, *iThenticate* yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir. Plagiarism: This article has been scanned by *iThenticate* and no plagiarism detected.

Copyright © Published by Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi – Sakarya University Faculty of Theology, Sakarya/Turkey.

Öz

Diyanet İşleri Başkanlığı 2013-2014 eğitim yılıyla birlikte kendine yeni bir hizmet alanı açmış ve Cumhuriyet tarihinde ilk olarak resmi okul öncesi din eğitimini 4-6 yaş Kur'an Kursları ile başlatmıştır. Bu alanda her geçen yıl tecrübe kazanılmış olsa da çeşitli noktalarda bazı sorunların devam ettiği görülmektedir. Araştırmanın konusu 4-6 yaş Kur'an Kursları etkinlik kitaplarında yer alan hikâyelerin içerik ve resimlendirme bakımından okul öncesi çağındaki çocuklar için uygunluğunun incelenmesidir. Araştırmamızın amacı, okul öncesi dönemde okuma yazma bilmeyen çocuklar için hikâyelerin ve özellikle de hikâyelerde yer alan resimlerin ve görsellerin öğrenmede çok önemli bir paya sahip olduğunun altını çizerek etkinlik ve ders kitaplarının düzenlenmesine ve zenginleştirilmesine katkı sağlamaktır. Nitel bir araştırma olan çalışmada mevcut etkinlik kitapları incelenmiştir. Araştırma, var olan durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modelidir ve etkinlik kitaplarındaki hikâyeler ve resimler betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre; 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki etkinlik kitaplarındaki hikâyelerin içeriklerinin okul öncesi çocukların seviyesine göre, bilgilendirme işlevini gören ancak etkileme ve çocukta merak uyandırma noktasında yetersiz olduğu, resimlerinin ise bazı hikâyelerde metne uygun olmadığı ve çocuğun hayal dünyasına hitap etmediği tespit edilmiştir. Bu konuda daha hareketli ve renkli resimlerle hazırlanmış ders ve etkinlik kitaplarının gerekliliği ortaya konmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Etkinlik Kitapları, Hikâyeler, Resimler

Abstract

The Presidency of Religious Affairs initiated a new service area in the 2013-2014 Academic Year. The Presidency, which previously provided educational activities for young and middle-aged groups and primary school children during summer courses, started official preschool religious education for the 4-6-year-old age group in Quran Courses for the first time in 2013-2014. Although the experience has been acquired in this field with each passing year, some problems are still noticeable at various points. The present study examines the contents and aesthetic aspects of the stories included in Quran Courses activity books for 4-6-year-old children. The purpose of the study is to underline that stories and especially the illustrations and visuals in stories, have very important roles in learning for children who are illiterate in the preschool period, and the study aims to contribute to the organization and enrichment of the activities and textbooks by drawing attention to this field. In this study, which has a qualitative design, the existing activity books are examined. The study also has a screening model, which aims to explain the present situation in the way it is. The stories and illustrations in the activity books were examined in this study via descriptive analysis based on the criteria that should exist in children's literature books. In this respect, we tried to summarize and interpret the data obtained in the study according to the pre-determined criteria.

This study, which draws attention to the importance of books with illustrations, which have an important function in the development of preschool children, and their effects on children, examined the contents of the stories and the pictures used in the narration of the stories in the activity books used in the Qur'an Courses for 4-6-year-old children. Before making an assessment on the subject, the author tried to find an answer to the question of what stories and pictures mean for preschool children and what is the function and importance of pictures and stories in their education. According to the criteria, the author examined and evaluated nine stories in the activity books prepared for the Qur'an Courses for the ages of 4-6, in which especially pictures are used in the narration.

When the Qur'an Courses activity books for the ages of 4-6 are examined, it draws attention that the books are prepared in large size to please children. However, although the volume has been thinned compared to previous periods, it is still seen that the activity books are quite thick and not suitable for the physical development of children. When the children using these books were observed, it was seen that the children had difficulty carrying them. For this reason, it would be more appropriate to print the activity books as separate books like 1 and 2 without combining them.

Besides, the first stimulus that attracts children to a book is the cover of the book. When the cover of the Quran Course activity books for 4-6 years old is evaluated visually, one or two animal and flower pictures stand out, mostly with Arabic letters. This situation evokes the feeling of an Elif Juz book, although there is no study on letters in the content of the book. Instead, it may be more appropriate to have small cuts from the pictures on the cover of the book or children's pictures that will make the child feel close to the book.

As a result, the commission that prepares the Qur'an Course books for 4-6-year-old children consists of an experienced staff, which will contribute to the emergence of more qualified and more interesting activity books for children. For example, academicians from the religious education department, pre-school teachers, pedagogues, Qur'an Course instructors, Imam-Hatip and children's book writers are included in the commission that prepares the current curriculum and books. In order to eliminate the problems identified in this study, it would be beneficial to include experts in the field of literature and people who will contribute to the aesthetic aspect of the books, especially those who are experts in the field of pictures for children.

The results reveal that activity books should be made richer in terms of pictures and should be reviewed by experts in this field before publication. This is as necessary as reviewing the information contained in the books because the thing that makes the biggest contribution to the learning of the child is the pictures. The power of pictures should not be underestimated in this regard, and therefore, there should be plenty of pictures in activity books.

Keywords: Religious Education, 4-6-year-of-age Qur'an Courses, Activity Books, Stories, Images

Giriş

İlk çocukluk dönemi olarak adlandırılan okul öncesi dönem, çocuğun fiziksel, duyuşsal ve bilişsel gelişiminin en hızlı olduğu dönemlerden biridir. Bu dönemde çocuklar, hızlı bir öğrenme sürecindedir ve hayal dünyaları son derece geniştir. Çocuklar, etrafını izleyerek ve özellikle anne baba gibi sık beraber olduğu kimseleri taklit ederek öğrenmeye çalışır. Çocuğun bu dönemin özelliklerinden hareketle uygulanan öğretim faaliyetlerinin içinde bulunması onun gelişiminde önemli bir ilerleme sağlayabilmektedir. Bu anlamda çocuğun bu süreci verimli geçirmesinde, içinde bulunduğu çevrenin önemli rolü olduğunu söylemek mümkündür.

Çocuğun içinde olduğu çevrelerden biri olarak anaokulları ya da kreşlerde çocukları eğlendirecek ve eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılacak materyallerin titizlikle belirlenmesi gerekir. Eğitim öğretim söz konusu olduğu zaman akla gelen ilk materyal olarak kitaplar, okul öncesinde de öğretmenin en temel öğretim materyalidir. Bu dönemde sadece çocuklar için kaleme alınmış ve çocuk edebiyatı olarak isimlendirilen her türlü kitabı çocuk kitabı olarak adlandırmak mümkündür. Çocuk edebiyatının en temel niteliği, çocuk ve çocukluğu esas alan, çocukları ve çocuğu tanıyan, çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelilik kavramına uygun bir şekilde yazılmış olmasıdır.¹ Bunun için çocuğa görelilik kavramının iyi anlaşılması önemlidir. Zira çocuklar için iyi eserler ortaya koyabilmek onları çok iyi tanımakla mümkün olabilir. Çocuğa görelilik kavramı ile, yazılan ya da çizilen her türlü eserin çocuğun gelişim özelliklerine,

1 Mehmet Ruhi Şirin, "Çocuk ve Çocuk Edebiyatı – Edebiyatın Amacı ve İşlevi", *Türk Dili* 110/780 (2016), 17.

psikolojisine, algı ve anlama düzeyi ile okul öncesi çocuğunun anlayacağı dil seviyesine uygunluğu kastedilmektedir. Çocuğa göre bir şeyler üretebilmek için her şeyden önce çocuk ve çocukluk kavramı gerçek anlamda anlaşılmalı ve çocukla ilgili her şey iyi bilinmelidir. Çocukları anlayabilmek için en temel şart ise onları ayrı birer insan olarak kabuk etmek ve her birini önemli görmektir.² Bundan dolayı çocuklar için seçilen her kitabın onların seviyesine, ilgilerine, istek ve ihtiyaçlarına uygun olması gerekir.

Çocukların kolay ve kalıcı bir şekilde öğrenebilmesini sağlayan tüm uyarıcılarda olduğu gibi kitapların da çocukların görme, dokunma gibi birden fazla duyu organına hitap etmesi önemlidir. Günümüzde, sadece öğretmenin anlattığı öğrencilerin ise pasif bir şekilde dinlediği duyma duyusunun esas kabul edildiği eğitim şeklinden ziyade aynı zamanda onların görerek, dokunarak, konuşarak, paylaşarak öğrenmeleri kabul görmektedir. Okul öncesi dönemde özellikle görme duyusunun öğrenmede etkili olması, çocukların görsel yazın ile öğrenmelerine olanak sağlayan en önemli araçlardan biri olan resimli çocuk kitaplarını önemli bir konuma getirmektedir. Sözel anlatımı kolaylaştıran ve somutlaştıran görsel bir uyaran olan resim için Gregorius'un "yazının okuyabilenlere verdiğini, okuma yazma bilmeyenlere resim verir"³ sözü çocuk için resmin ne kadar önemli bir fonksiyonu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebepten çocukluk çağında, çocukların gelişim özelliklerinin, ilgilerinin, meraklarının ve keşfetme duygularının bir gereği olarak çocuk kitaplarında resimler olmazsa olmazlardandır. Bunun için okul öncesi çocukların gelişimine katkı sağlamak ve onlara okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla okul öncesi çocukların eğitiminde, büyük resimli ve az yazılı resimli kitaplar hazırlanmaktadır. Bu kitaplar vasıtasıyla çocuğun eğitiminin kolaylaşması yanında çocukta bir estetik anlayışın gelişmesi de beklenir. Bu açıdan çocukların resimli kitaplarla erken yaşlardan itibaren etkileşime geçmesi de çok önemlidir.⁴ Dolayısıyla gerek çocuğun eğitimi gerekse estetik anlayışının gelişmesi ve çocuğun duyu dünyasına hitap etmesi yönünden çocuklar için hazırlanmış kitaplarda editör, yayınevi, yazar ve çizerin her birinin ayrı sorumluluğu vardır. Editör kitapta yayınlanacak hikâyeye ya da diğer türleri çocuğa görelilik süzgecinden geçirmekle yükümlüyken yazar, çocuk için bir şeyler kaleme alırken her şeyden önce onların gelişimini ve yaşını göz önünde bulundurmakla, onların anlayacağı bir dil ve üslup kullanmakla sorumludur. Yine aşırı buyurgan ve didaktik bir anlatımda bulunmamak, çocuğu bir özne

2 Sedat Karagül, "Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri: Felski'nin Yaklaşımı Doğrultusunda Bir Değerlendirme", *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 336.

3 Cihan Şule Külük, "Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı ve Çocuğun Sanat Eğitimi Sürecindeki Yeri: "Delioğlu'nun Resimlediği Yapıtlar Üzerine Bir İnceleme", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/ 2 (2013), 397.

4 Külük, "Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı", 401.

olarak görmek ve ona tepeden bir yaklaşımdan uzak durmak da yazarın sorumlulukları arasında sayılabilir. Çizer ise anlatılanı görsel anlamda metinleştirmek, çocuğun metni anlamasını kolaylaştırmak ve metinle iletişimini güçlendirerek resim üzerinden kendi metnini oluşturabilmesi için ona görsel bir yolculuk hazırlamakla yükümlüdür. Ayrıca bütün bunları estetik bir görünümlü ve renk harmonisiyle sunması gerekir.⁵

Konuyla ilgili değerlendirme yapmadan önce okul öncesi çocukları için öncelikle hikâye ve resim ne anlama gelir, onların eğitiminde resim ve hikâyelerin işlevi ve önemi nedir sorusuna cevap aranmıştır.

1. Çocuk Kitaplarında Hikâyelerin Önemi ve İşlevi

Hikâye, edebiyatta, gerçek veya gerçek hayatta olması muhtemel tasarlanmış olayları anlatan bir düz yazı türüdür. Hikâyeler, edebiyatın bazı işlevlerini yerini getirmesinde kullanılan önemli argümanlardır. Edebiyatın bu işlevlerini bir İngiliz edebiyatçısı Rita Felski, "tanıma⁶, büyüleme⁷, bilgilenendirme⁸ ve şaşırtma⁹" şeklinde açıklamaktadır. Dolayısıyla çocuk için yazılan hikâyelerin de edebi bir metin olarak bu işlevleri yerine getirmesi beklenir.

Tanıma deyince her şeyden önce yazarın çocukları tanıması ve ona göre bir dil ve içerik kullanması, çocuğun okuduğu şeylerle kendini ve çevresini tanımasına fırsat sunulması anlaşılmalıdır.

Büyüleme işlevinden maksat yazarın anlatımı ve anlattığı ile muhatabını etkilemesidir. Bir hikâye insana düş kurdurabiliyorsa büyüleme işlevini yerine getirmiş demektir. Çocukların sağlıklı gelişimleri için hikâyeler aracılığıyla düş kurmalarını sağlamak çok önemlidir. Çünkü düş kurmak insanı psikolojik olarak rahatlatan, insana moral veren, insanın geleceğe umutla bakmasını sağlayan, yaratıcılığını ve düşünme becerilerini artıran önemli bir olaydır.¹⁰ Ancak hikâyelerde çocuklara olumsuz düşler kurduracak unsurlar bulunmaması gerekir. Hikâyeler, çocukların ruhsal, kişisel ve sosyal yönlerini olumlu anlamda geliştirmeli ve bir bütünlük içinde olmalıdır.¹¹

Bilgilenendirme işlevi sanatsal bir uyaran olarak hikâyelerin insanların ilgisini çeken en önemli özelliğidir. Hikâyeler vasıtasıyla bilmediğimiz pek çok olayı ya da duyguyu öğrenme fırsatı buluruz. Ayrıca özellikle çocuklar için hazırlanmış hikâyelerin resimlerle süslenmesi ayrı bir bilgilenme olarak görülebilir. Örneğin, Aristo'ya göre insanların resimlere bakmaktan hoşlanmasının

5 Necdet Neydim, *Çocuk Edebiyatı* (PDF: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2020), 288.

6 Rita Felski, *Edebiyat Ne İşe Yarar*, çev. Emine Ayhan (İstanbul: Metis Yayınları 2010), 37.

7 Felski, *Edebiyat Ne İşe Yarar*, 68.

8 Felski, *Edebiyat Ne İşe Yarar*, 99.

9 Felski, *Edebiyat Ne İşe Yarar*, 132.

10 Sedat Karagül, "Çocuk Edebiyatı ve Bibliyoterapi", *Çocuk ve Medeniyet Dergisi* 3/ 6 (2018), 52.

11 Karagül, "Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri", 342.

nedeni, onlara bakarken öğrenebilmesi ve akıl yürütebilmesidir. Bu yüzden insanlar sanata meyillidirler.¹²

Şaşırtma ise hikâye gibi yapıtlarda sarsıcı, acı verici, hatta korkunç olana verilen tepkiyi ifade eder. Edebiyatta şaşırtma işlevinden çocuklar için hazırlanan hikâyelerde sıklıkla faydalanılmaktadır. Çünkü, insanın özellikle de çocukların en önemli vasıflarından biri meraktır. İnsanda merak uyandıran en önemli refleks ise şaşırmaktır.¹³ Dolayısıyla çocuk için hazırlanmış hikâyelerin onu bilgilendirmesi, çevresini ve insanları tanınmasına yardımcı olması, üslubuyla onu etkilemesi, anlatımıyla onu heyecanlandırması, onda merak uyandırması ve ona düş kurdurması gerekir. Bütün bunları yaparken çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurmak, dil olarak onun kolay anlayabileceği zevkli bir dil kullanmak ve ilgi duyacağı konuları işlemek gerekir. Kısacası hikâyelerin çocuğu, duygu ve düşünce yönünden beslemesi, kurgusunun ve olay örgüsünün çocuğun kavrayacağı düzeyde basit olması dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arındırılmış olması gerekir. Yine hikâyelerde çocuğun sağlıklı bir gelişim süreci için onun özdeşim kurabileceği model karakterlerin varlığı da önemlidir. Bununla beraber, burada çocukların özdeşim kuracağı kişiler olumlu özellikler taşımalıdır. Çünkü hikâyedeki kahramanların genel ahlaka aykırı davranışlarının olması ya da olumsuz örnekler sergilemesi durumunda çocuklar bu kötü örnekleri model alabilir. Buda, çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebilir.¹⁴ Çocuklar, hikâyelerde ya da resimlerde yer alan kahramanlarla kendilerini özdeşleştirerek iyi, güzel ve doğru olan şeylere yönelebilir, yine metin ve resimlerden etkilenerek bazı kötü duygulardan arınabilirler.¹⁵ Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde hikâyenin çocuk eğitiminde çok önemli ve hassas bir yere sahip olduğu açıkça görülmektedir.

2. Çocuk Kitaplarında Resmin Önemi ve İşlevi

Şiir, kurgu, bilgilendirici gibi farklı türleri de içinde barındıran genel edebiyat olarak da kabul edilebilen resimli kitaplar, öğretmenlerin çocuklara sesli olarak okumak için tercih ettikleri ya da çocukların bağımsız olarak kullanabildikleri kitaplardır.¹⁶ Resimli kitaplar aynı zamanda çocuklar için, dil, kavram ve ders kaynağıdır.¹⁷ Okul öncesi eğitimde resimler eğer etkili bir şekilde kullanılabilirse, sadece çocukların kelime hazinesini geliştirmekle kalmaz, aynı

12 Aristoteles, *Poetika*, çev. Semih Rifat (İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2018), 24.

13 Karagül, "Çocuk Edebiyatı", 53.

14 Haluk Yavuzer, *Çocuk ve Suç* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998), 244.

15 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat* (Ankara: Kök Yayıncılık, 2003), 12.

16 Jean Mendoza -Debbie Reese, "Examining Multicultural Picture Books for the Early Childhood Classroom: Possibilities and Pitfalls", *Early Childhood Research & Practice* 3/2 (2001), 5.

17 Gabrielle A. Strouse vd., "The Role of Book Features in Young Children's Transfer of Information From Picture Books to Real World Contexts", *Frontiers in Psychology* 9 (2018), 2.

zamanda öğretmeyi kolaylaştırır ve çocuklardaki farklı yeteneklerin açığa çıkarılmasına da katkıda bulunur.¹⁸ Çocuk kitaplarında resimlerin süsleme, metni açıklama ve metni tamamlama olmak üzere üç esas görevi vardır. Süsleme maksadıyla çizilen resimler, kitabı daha cazip kılan, sembolik anlatımlı yer yer masal tadı veren resimlerdir. Metni açıklamak için çizilen resimler, yeni okumaya başlayan çocuklara anlatımı somutlaştırmakta; düşüncüyü, kavramları ve nesnelere kelimelerle beraber açıklayarak öğrenmeyi çabuklaştırmaktadır. Hikâyede çocuk tarafından henüz öğrenilmemiş bazı kavramlar da yine resim yoluyla aktarılarak çocukların zihninde metnin tamamlanmasına yardımcı olur. Örneğin hiç tilki görmemiş bir çocuğa onu yazıyla anlatmak güçtür. Metnin yanına bir tilki resmi çizmek çocuğun anlamasına, bilmediği bir varlığı böylece tanınmasına yardımcı olur. Çocuğun anlama seviyesi ve kelime hazinesi sınırlı ise bu tür resimlerden genellikle hoşlanır.¹⁹ Resimler, anlatılmak istenilen şeyi daha etkili kılmada önemli bir araçtır. Bu yüzden ki resim, insanlık tarihinin en eski iletişim araçlarından biri olmuştur. Eski medeniyetlerin yaşadığı bilinen bölgelerde bulunan mağara resimleri o günün insanları tarafından anlatılmak istenen duygu ve düşüncelerin tezhürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir resimle, sayfalarca yazı yazarak anlatılmaya çalışılan şeyi daha etkili bir şekilde anlatma fırsatı bulunabilir. Üstelik yazıyla anlatılan bir konuyu resimlendirip renklendirerek konuyu çok daha ilginç ve çekici hale getirmek mümkündür. Resimler sayesinde çocukların anlatılmak istenileni daha kolay anlaması sağlanabilir ve onun kendine kavramlar oluşturmaya yardım ederek kelime hazinesinin zenginleşmesine katkıda bulunmak mümkün olabilir. Böylelikle resimler, çocuğun kitaba daha fazla dâhil olmasını sağlar ve onları daha sonra ne olacağını tahmin etmeye veya kitaptaki nesnelere bulmaya motive eder.

Resimler ayrıca anlatılan hikâyeyi çocukların daha kolay anlamasını sağlar. Bu yüzden resim ve metin arasındaki uyum çocuğun hikâyeyi anlama yeteneğini etkilemektedir. Özellikle okuma yazma bilmeyen ve hikâyeyi resimlerden anlamaya çalışan çocuklar için resim metin uyumu önemlidir. İlk çocukluk dönemindeki çocuklar için hikâyelerdeki kelimeler soyuttur. Bu bir çocuğun metindeki bilinmeyen sözcükleri bulmak için resimleri kullanabileceği anlamına gelir. Çünkü resimdeki sahne çocuğa tanıdık gelir. Çocuk kitaplarında resimlerin kullanımındaki en önemli sebeplerden biri, çocuk okuyucular için yazılı metni daha kolay anlayabilmeleri ve daha uzun süre hatırlayabilmeleri için zihinsel görüntüler sunmasıdır. Bir çocuğun kelime dağar-

18 Julia Byrnes, – Barbara A. Wasik, "Picture This: Using Photography as a Learning Tool in Early Childhood Classrooms", *Childhood Education* (Summer 2009), 243.

19 Tacettin Şimşek, "Çocuklar İçin Edebiyat Ama Önce Çocuk", *Özgür Pencere, Edebiyat ve Sanat Derneği* (2007), 3.

cığı, sözdizimi ve dünya bilgisinin ne kadar sınırlı olduğu dikkate alındığında, okul öncesi kitaplarda resimlerin ne kadar büyük öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda kitaplardaki resimlerin kitaplarda aktarılan bilgiyi öğrenmeyi ve daha sonra bunları hatırlamayı kolaylaştırdığı da tespit edilmiştir. Yine kitaplardaki resimlerin çocuk için önemli olduğunu savunan bazı araştırmacıların motivasyon hipotezine göre, çocuklar resimler sayesinde hikâyelerden daha çok keyif alabilirler ve bunun neticesinde de metni anlamak için daha çok çalışabilirler. Yine anlama hipotezine göre resimler metindeki bilgiyi tekrar işlevi gördüğünden anlama ve hatırlama performansını etkiler.²⁰ Bu sebepten okulöncesi dönemde, görsel imgeleri çocukların zihinlerinde kavramlaştırma, görme algılarını harekete geçirme, metnin mesajını görsel olarak tamamlama ve çocuğun zihninde canlandırmasına imkân veren resimleri öğrenmeyi kolaylaştıran bir araç olarak düşünmek mümkündür. Ayrıca resimler sayesinde çocuklarla çok daha yakın bir ilişki kurulabilmektedir. Çünkü resimler, çok uyaranlı bir etkileşim ortamı oluşturmaktadır. Çocuklar, okumayı bilmedikleri için resimlerle anlatılanı daha rahat anlar ve dinlemekten zevk alır. Erken çocukluk döneminde resimlerle anlatım, sözle anlatıma göre iletişimde daha doğrudan bir araçtır.²¹ Özellikle çocuğa anlatmakta zorlanılan soyut kavramları anlatabilmenin en etkili yöntemlerinden biri resimler vasıtasıyla onun duyuşsal yönüne hitap etmektir. Bu dönemde çocuklar duyuşsal yönden ne kadar beslenirse soyut düşünmeye o kadar rahat geçecektir. Örneğin anlatılması zor olan soyut kavramları resmederken metaforlardan faydalanılabilir. İnsanın duygu yönüne hitap eden sanatsal etkinliklerin hangi yaşta olursa olsun insanı etkilediği bir gerçektir. Bu sebepten okul öncesi çocukların dikkatini de çok net bir şekilde söylelenebilir ki, metinden daha çok çizimler çekmektedir. Bizler, hikâyeye anlatılırken içeriğiyle oynayabilir bazı yerlerini kendimize göre değiştirebiliriz ancak çizimler doğrudan çocuğa ulaşır.

3. Okul Öncesi Kitaplarında Resimlerle İlgili Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Okul öncesi kitaplarında yer alan resimlerin çocuklarla kurulan en doğal iletişim yollarından biri olduğu belirtilmişti. Bu iletişimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek için resimlerin anlatılan hikâyelerin ana temasıyla uyumlu olması, kullanılan renklerle ilgi uyandırması ve anlatmaya çalışılan şeyi kavramsallaştırması gerekir. Sözü yetersiz kaldığı durumlarda, görsel etkisi nedeniyle resmin biz yetişkinleri etkilemesinin yanında, çocuklar için çok daha

20 Jamye Brookshire vd., "The Influence of Illustrations on Children's Book Preferences and Comprehension", *Reading Psychology* 23/ 4 (2002), 326.

21 Külük, "Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı", 401.

etkileyici ve değerli bir tarafı olduğu muhakkaktır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus çocuk için hazırlanmış metinlerin ya da resimlerin çocuğa görelilik ilkesine göre hazırlanması gerektiğidir. Bunun için kullanılacak materyallerin dikkatli bir kontrol sürecinden geçirilmesi gerekir.

Okul öncesi çocukları için tercih edilen kitapların büyük boyda olması ve sayfalarının ya tamamının ya da en azından dörtte üçünün resimli olması tercih edilmelidir. Ayrıca çizilen resimlerin metni tamamlayan, sade, açık ve tek başına bir olayı anlatabilecek güçte olması gerekir. Resimlerin ayrıca çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını harekete geçirmesi beklenir. Çocuğun yaş grubuna uygun bir şekilde hazırlanmış kitaplarda fazla resim bulunması durumunda çocukların dikkat süreleri artar, dinleme ve sebep sonuç ilişkisi kurma becerisi gelişir. Ancak çocuk kitaplarına çizilen resimlerde yer alan öğelerin çocukların dikkatini çekecek biçimde sevimli olması ve birbiriyle uyumlu renklerle renklendirilmesi gerekir. Ayrıca çocuk kitaplarında çizilen resimler, kitabın konusuyla ilişkili olmalı ve çocuklara hayatı, insanları ve çevreyi sevdirecek şekilde onların çevresinde görebilecekleri konulardan seçilmelidir.²²

Resmin bir sanat dalı olmasından dolayı resimli çocuk kitapları da sanat değeri olan bir nesneye dönüşür. Bu nedenle çocuk kitabı illüstratörleri temel olarak estetik ilkesine itina göstermelidirler. Bunu ancak çocukların özelliklerini iyi bilen sanatçılar gerçekleştirebilir. Çocuğun seviyesine inebilmiş onun hayal dünyasına hitap edebilen resimler sayesinde çocukta resim yapma, resim diliyle iletişim kurma isteği uyanır. Kitapla çocuk arasında sevgi bağı oluşur. Çocuğa göre çizilmiş her resim, metinde anlatılanı sanatsal açıdan tamamlar ve ona görsel bir renk katar. Böylece hikâyede yazıyla anlatılamayanı resimler, somut hale getirerek daha iyi anlaşılır hale getirir. Ayrıca resimler, hikâyede anlatılan olayla bütünleştirildiği zaman çocuğu bazen güldürür, bazen heyecan yaşatır, bazen de düşündürür. Resimlerin çocukların tüm duyularını harekete geçirerek, onların hissetme, hayal kurma, düşünme ve sezme kabiliyetlerini artırma özelliği de vardır. Kaliteli ve işin uzmanı tarafından çizilmiş her resim çocuklar için bir zevk kaynağıdır ve bu resimler sayesinde çocuklar, kafalarında farklı hikâyeler üretebilirler. Böylece, çocuğun renkli dünyasına resmin anlatım diliyle girmeyi başarabilen bir çizer, onların yaratıcılıklarını işleterek dil gelişimlerine de katkı sağlamış olur.²³ Çocuk eğer dinlediği bir hikâyenin resimlerine bakarak yazarın kendisine anlatmak istediği şeylerin üzerine yorum yapabiliyorsa o resmin çocukta yaratıcı fikirler ortaya çıkardığından söz edilebilir.²⁴

22 Külük, "Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı", 402.

23 Sedat Sever, "Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler", *Çocuk Edebiyatı*, ed. Zeliha Güneş (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008), 60.

24 Mehmet Ruhi Şirin, *99 Soruda Çocuk Dizisi: Çocuk Edebiyatı* (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2000), 45.

Çocuklar için hazırlanmış etkinlik ya da hikâye kitaplarında çizilen görsellerde yakından başlayıp uzağa doğru giden bir yol izlenmelidir. Bunun için illüstratörler önce anne, baba, kardeş, nine; ev, ağaç, telefon gibi çocuğun bildiği ve çevresinde gördüğü varlıkları çizmeli; bundan sonra ise çocuğun kavram gelişimine göre çocuğun zihninde yeni ufuklar, yeni yollar açacak resimler çizmelidir.²⁵

Çocuklar, hikâyelerde akranlarının başından geçenleri dinlerken, anlatılanı resimlere bakarak takip etmekten hoşlanmaktadırlar. Bu sebeple, kahramanı çocuklar olan hikayelerde resimlerin renkli ve sevimli olması ve çok ayrıntılı çizilmemesi gerekir. Çizimler, çocukların yaşlarına göre, dünyayı anlama biçimine uygun, okulöncesi çocuklarına has özellikler barındırmalıdır.²⁶ Çizimler, çocuklar için kitapla bağ kurmanın ve anlatılan şeyi daha iyi kavramalarının en temel vasıtasıdır. Bu sebeple çocuğa göre hazırlanmış her kitabın resimlerinde ortaya konulan bu ilkelere itina gösterilmelidir. Bu ilkelere bir diğeri, çizimlerin çocuğun estetik beğenisini artıracak özellikte sanatsal bir yönünün olmasıdır. Resimler, çocuğu bazı kalıplara sıkıştırmamalı, onların bağımsız bir şekilde düş kurmalarını desteklemelidir. Örneğin yapılan çizimlerde bulutların sürekli beyaz, denizin mavi, çiçeklerin kırmızı, ağacın yeşil olduğu çocuklara dayatılmamalı, doğadaki tüm varlıkların değişik renk tonlarında olabileceği hakikati çocuklara hissettirilmelidir. Daha açık bir ifadeyle, bulutu daima beyaz çizmek yerine onu bazen grinin bazen siyahın bazen de kıvıln tonlarıyla çizerek göstermek gerekir.²⁷

Resimlerde kullanılan çizgilerin yuvarlak ve sevimli olması, çocuklar için kitabı daha cazip kılan niteliklerdendir. Çocuğa anlatılan hikâyenin tamamının resimlerde çizgilerle çok iyi ortaya konmuş olması, özellikle hareketlilik özelliğinin bulunması resim-metin ilişkisinin kurulmasını kolaylaştırır. Hareketsiz adeta bir fotoğraf görünümünde çizilen resimler çocuklar için cazip olmamaktadır. Çizimlerde kullanılan hayal öğeleri abartılmamak kaydıyla bu yaş grubunun özelliklerine daha uygundur. Resimlerde çocuğun dikkatini dağıtacak gereksiz ayrıntılar bulunmaması gerekir. Çocuğun hikâyeye ilişki kurabileceği, kolay algılayabileceği basit ve sade bir resimlemenin tercih edilmesinde yarar vardır. Hikâyelerin görsellerinde kompozisyon en iyi biçimde olmalı ve çizimlerin anlatılana uygun, birbiriyle alakalı çizimler olmasına özen gösterilmeli ve hikâyede anlatılan kahramanlarla hikâyeye ait diğer unsurlar resimde bir bütünü oluşturabilmelidir. Resimlerde içeriğe uygun şekilde mizahın kullanılması da çocukların hoşuna gitmektedir ancak açıkça ya-

25 Oğuzhan Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya*, ed. Tacettin Şimşek (Ankara: Grafiker Yayınları, 2016), 65.

26 Mübeccel Gönen vd., "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 31/4 (2016), 725.

27 Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", 62.

pilmayan bir espriyi okul öncesi çocuğunun anlaması zor olacağından çizimlerdeki esprinin karikatür tarzı bir çizim özelliği taşımaması gerekir. Çocuklar için karikatür tarzı çizimlerin önemli bir anlamı yoktur. Bu nedenle hikâyelerdeki mizah resimlerde net bir şekilde ortaya konmalıdır.²⁸

Çocuğun ilgisini çekecek bir diğer teknik, resimlerdeki karakterlerin hayatın içinden olmasıdır. Çocuklar, kitaplardaki görsellerle hayattaki hakiki görüntüler arasında bağ kurmaya çalışırlar. O bağ ile hayal dünyalarını zenginleştirir, kendi kendilerine farklı hikâyeler uydurur ve oyunlar oynarlar.²⁹

Resimlerde renk seçimi de dikkat edilmesi gereken bir diğer husustur. Özellikle okul öncesi dönemde çocuklar, rengarenk resimleri bulunan kitapları daha ilgi çekici bulmaktadırlar ancak resimlemede kullanılan renklerin birbirine uygunluğuna, koyu ve soğuk renkler tercih etmektense sıcak renkleri seçmeye özen göstermek gerekir.³⁰ Çocuk kitapları resimleyen çizerler bütün bunları hesaba katarak çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişim aşamaları ile çocuk resimleri gelişim aşamaları arasında bağ kurmalı, renklerin çocuklar üzerindeki etkisine özen göstermelidir.³¹

Özet olarak diyebiliriz ki, iyi bir illüstratör, renkler hakkında bilgi sahibi olmalı, çocukların duyularına hitap edebilecek renkleri seçmeli ve hatta renklerin çocukların üzerinde oluşturabileceği psikolojik etkilerin bilincinde olmalıdır.³² Ayrıca resimdeki renklerle resmedilen temanın bağlantılı olmasına özen göstermesi gerekir. Böylece çocuk, içeriği bilmeden de resimde kullanılan renklerden çıkarımlarda bulunabilir.³³ Son olarak, okul öncesi çocukları için hazırlanan kitaplarda resimler bolca yer almalıdır. Zira anaokulu dönemindeki çocukların okuma yazma bilmemeleri onların hikâyeleri resimlerle anlamlandırmasına ve bu şekilde bir okuma çabasına itmektedir. Bu yüzden kitaplardaki resimler, tek başlarına bile çocukların kendilerine düşündürülme isteneni düşünebilmelerini sağlar.³⁴

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın konusu, 4-6 yaş Kur'an Kursları etkinlik kitaplarında yer alan hikâyelerin, içerik ve estetik bakımından resimleri ile birlikte incelenmesidir. Araştırmanın amacı, okul öncesi din eğitiminde çocuklara ulaşmanın en kolay

28 *Çocuk Edebiyatına Giriş: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi* (Ankara: MEB, 2013), 28.

29 Hacer Elif Dağlıoğlu - Özlem Çamlıbel Çakmak, "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi", *Türk Kütüphaneciliği* 23/ 3 (2009), 513.

30 *Çocuk Edebiyatına Giriş*, 65.

31 Mehmet Kaya, "Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resim", *Eğitim-Sen Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu* (Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 2011), 18.

32 Dağlıoğlu - Çakmak, "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitapları", 513.

33 Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", 68.

34 Ayhan Özer, "Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliği", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* (Ankara: Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2007), 429.

yolu olan resimli kitapların önemine vurgu yaparak bu tür materyaller oluşturulurken başta çocuğa görelilik ilkesi olmak üzere pek çok detayın göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Okul öncesi din eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı açısından yeni bir alandır. Buna rağmen 4-6 yaş Kur'an Kursları haktan her geçen gün daha fazla ilgi görmekte ve hızla yaygınlaşmaktadır. Ancak beklenenden hızlı büyüyen bu kurslar, gelinen süreçte önemli bir tecrübe kazanılmış olsa da çeşitli noktalarda çözüm bekleyen bazı sorunlara sahiptir. Ecer ve Çakmak, bugüne kadar 4-6 yaş Kur'an Kurslarıyla ilgili yapılan araştırmaları analiz ettikleri çalışmalarında bu sorunların en başında okul öncesi alanda görev yapacak uzman personel bulmakta yaşanan sıkıntıyı tespit etmişlerdir. Bununla birlikte yine aynı çalışmada kursların fiziki yapısıyla ilgili sorunlar, 4-6 yaş Kur'an Kurslarında uygulanan programların içeriği ve bu içeriğin çocuklara uygunluğu ile ilgili sıkıntılarının da varlığı ortaya konmuştur.³⁵ Özel olarak ders kitaplarıyla ilgili tespit edilebildiği kadarıyla bir tez ve az sayıda makale bulunmaktadır.³⁶ Ancak, 4-6 yaş Kur'an Kurslarında kullanılan mevcut ders ve etkinlik kitaplarının özellikle resimlendirme yönünün, ulaşılan akademik çalışmalarda ele alınmadığı görülmektedir. Oysa erken çocukluk döneminde görsel materyaller büyük önem taşımakta ve verilen eğitimin etkisini artırmaktadır. Bu bağlamda yapılan bu araştırma, alana önemli bir katkı sağlayacaktır.

Araştırmada 4-6 yaş Kur'an Kurslarında kullanılan "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı I ve II" ile "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici kitabı I ve II" adlı dört kitap incelenmiştir. Mevcut kitaplarda hikâyeler, öğretici kitabında, hikâyelerin resimleri ise etkinlik kitaplarında yer almış ancak bütün hikâyeler için resim kullanılmamıştır. Bu nedenle araştırma, anlatımında resim kullanılan dokuz hikâyeye ile sınırlandırılarak hikâyeler hem içerik hem de kullanılan resimler bakımından şu sorular çerçevesinde incelenmiştir:

1. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarında bulunan hikâyeler, içerik yönünden okul öncesi çocukların ilgisini çekecek nitelikte midir?
2. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyeler, içerik olarak okul öncesi çocukların bilişsel özelliklerine uygun mudur?

35 Münir Ecer – Ahmet Çakmak, "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (2021).

36 Bk. Bekir Sarı, *Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), M. Fatih Genç "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi", *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), Hatice Ayar, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Elifbâ Öğretimi: Uygulamalar ve Zorlanma Alanları", *Erken Çocukluk Dönemi, Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları-2*, ed. Mehmet Bayyığıt vd. (Konya: Palet Yayınları, 2020), Cemal Tosun - Fatma Çapçioğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (2015).

3. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarında bulunan hikâyelerde çocuklar için anlaşılır bir dil kullanılmış mıdır?
4. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyeler, hikâyelerin başlıca işlevleri olan, tanıma, bilgilendirme, şaşırtma ve büyüleme görevlerini yerine getiriyor mu?
5. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyeler, çocuğa iletilen mesajlarda hangi yolu izlemiştir? Metinler, öğretici mi yoksa yazınsal mı? Öğretici ise, mesajlar, tanımlama, örneklendirme, karşılaştırma yollarından hangisiyle iletilmiştir. Yazınsal ise mesajlar, çocuğun düşünmesine olanak sağlıyor mu ve çocuğun yaş ve anlam evrenine uygun mu?
6. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyelerin resimleri, hikâyede anlatılan konuyla uyumluluk gösteriyor mu?
7. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyeler, çocukların hayal dünyasına hitap ediyor mu?
8. 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitaplarındaki hikâyelerin resimlerinde kullanılan renkler, çocukların ilgisini çekecek düzeyde midir?

Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılabilirdiği nitel yöntemin³⁷ kullanıldığı bu çalışmada mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesi yapılırken araştırılan konuyla ilgili yazılı materyaller taranarak doküman incelemesi yapılmıştır. Bu kapsamda 4-6 yaş Kur'an Kursları için hazırlanmış etkinlik kitaplarında bulunan ve anlatımında özellikle resimlerin kullanıldığı dokuz hikâye betimsel analiz yoluyla incelenip değerlendirilmiştir. Çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren betimsel analiz türünde esas gaye, elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır.³⁸

Hikâyeler ve hikâye resimleri incelenirken özellikle çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde daha önce benzer konularda yapılan çalışmalardan da faydalanılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Hikâyelerin incelenmesinde özellikle Rita Felski'nin "Edebiyat Ne İşe Yarar?" eseri ile Türkiye'de çocuk edebiyatı alanında öncü isimlerden olan Sedat Sever'in "Çocuk ve Edebiyat", Necdet Neydim'in "Çocuk Edebiyatı" ve M. Ruhi Şirin'in "99 Soruda Çocuk Dizisi: Çocuk Edebiyatı" kitaplarından hikâye içerik ve resimlerinin hangi sorular çerçevesinde değerlendirileceği noktasında faydalanılmıştır.

37 Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2006), 39.

38 Murat Özdemir, "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/1 (2010), 336.

Bulgular ve Yorumlar

Okul öncesi çocuklar için hazırlanmış kitapların, çocukların yazılı ve görsel kültürle iletişimini sağlaması bakımından okul öncesi eğitimde önemli bir yeri vardır. Ancak çocuk için seçilen her materyalde olduğu gibi kitap seçiminde de tercih edilen kitabın çocuğun fiziksel, duyuşsal ve bilişsel gelişimine uygun olması gerekir. Bu sebepten kitaplar öncelikle biçimsel açıdan ilgi çekici ve kullanışlı olmalıdır. Bu bölüme ilk olarak 4-6 yaş Kur'an Kursları etkinlik kitaplarının biçimsel açıdan değerlendirmesi yapılacak daha sonra söz konusu kitaplardaki hikâyeler ve resimler değerlendirilecektir.

1. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Etkinlik Kitabının Biçimsel Açıdan Değerlendirilmesi

3-6 yaş grubundaki çocuklar için hazırlanan kitapların büyük boyutlu olması çocukların hoşuna gitmektedir. Ancak okul öncesi dönem çocuğuna hitap eden kitapların, çocuğun el ve göz yapısına uygun, hacim ve ağırlık bakımından da taşınabilir olmasına dikkat edilmelidir. Kitaplar, çocuğun sayfalarını rahatça çevirebileceği, gündelik hayatında istediği zaman kullanabileceği, kullanırken de zorlanmayacağı bir araç özelliği taşınmalıdır. Bu kitapların çocuklar için ideal boyutu 16x23 olmalıdır.³⁹ 4-6 yaş Kur'an Kursları etkinlik kitabı biçimsel olarak incelendiğinde kitapların ideal ölçülere yakın ve büyük boyda hazırlandığı görülmektedir. Ancak 4-6 yaş grubu çocuklar için oldukça kalın ve kullanışsız olduğu söylenebilir.

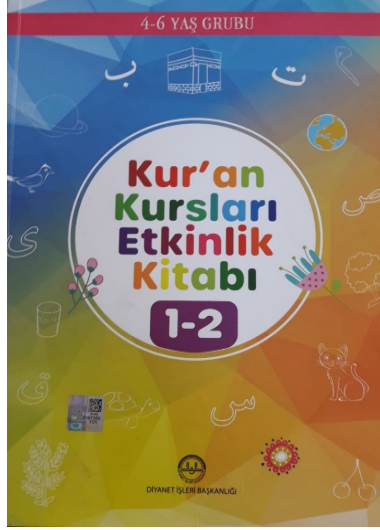
Bunun yanında çocukları bir kitaba çeken ilk uyaran kitabın kapağıdır. Bu sebepten okul öncesi çocuklar için hazırlanan bir materyal olarak kitapların kapaklarından başlayarak onun ilgi ve beğenisini çeken, kitaba ve okumaya yönelik olumlu duyuşsal davranışlar kazanmasını sağlayabilecek nitelikte, sanatçı duyarlılığı ile resimlendirilmesi gerekir. Ayrıca kapak resimlemesinde, çocuklara kitabın içinde neler olabileceğine dair fikir verilmesi önemli bir ilke olarak görülmelidir. Böylece çocuklar, kapak resimlerine bakarak kitap içeriği ile ilgili olarak düşünsel bir hazırlık yapma fırsatı elde ederler. Ayrıca kitabın kapağına göre birtakım kurgulamalar yapmış olan çocuk için kendi düşündüğü şeyler ile kitabın içeriği arasında karşılaştırmalar yapmasına imkân sunulmuş olur.⁴⁰ 4-6 yaş Kur'an Kursu etkinlik kitabının kapağı bu kapsamda incelendiğinde Arapça harflerin ağırlıkta olduğu, bir iki hayvan ve çiçek resminin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum kitabın içeriğinde harflerle ilgili bir çalışma olmamasına rağmen sanki bir elif cüzü kitabı hissi uyandırmaktadır. Yine kitabın kapağındaki renkler çocuğun ilgisini çekebilecek canlı renkler yerine pastel tonlarda renklendirilmiştir. Etkinlik kitabının

39 Sever, "Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplar", 62.

40 Sever, "Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplar", 63.

başta kalın olması, kapağındaki gölge şeklinde belli belirsiz olan birkaç resim dışında resim bulunmaması, kapak rengi olarak pastel tonlara yer verilmesi hatta kitap kapağındaki yazının monoton olması gibi yönlerden 4-6 yaş çocukları için ilgi çekici bir materyal olmaktan uzak olduğu görülmektedir.

Şekil 1: Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı Kapak Resmi

2. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Etkinlik Kitabındaki Hikâyelerin İçerik Açısından Değerlendirilmesi

Kitaplar özenli hazırlandıklarında biçimsel ve içerik özellikleriyle, okul öncesi dönemdeki çocukların öncelikle eğlenme-oyun ve keşfederek öğrenme gereksinimini karşılamakta ve onların algısal gelişimine katkı sağlamaktadır.⁴¹ Bu sebeple okul öncesi çocukları için hazırlanan etkinlik kitaplarının, belirlenen hikâyelerin, kullanılan resimlerin ve çocuğa eğlenerek öğretmeyi amaçladığımız her türlü faaliyetin özenle seçilmesi, belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada 4-6 yaş Kur'an Kursları kitaplarında yer alan dokuz hikâye incelenmiştir. Bu hikâyeler ve konuları Tablo 1'deki gibidir:

41 Dağlıoğlu - Çakmak, "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitapları", 513.

Tablo 1: 4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarında İncelenen Hikâyeler ve Konuları

<i>Hikâyenin İsmi</i>	<i>Hikâyenin Konusu</i>	<i>Hikâyede Verilmek İstenen Mesaj</i>
Kandil Simidi	Dua, Şükür ve Özür Dileme	Kandil ve kandil günü yapılanlar
Minik Meşe'nin Endişesi	Dua, Şükür ve Özür Dileme	Sabır
Filli Kazağı Paylaşmak	Yardımlaşma	Paylaşmak
Hayvanlar Aleminde Yarış	Adalet	Yarış ve oyunlarda haksızlık yapmama
Arı Zuzz	İnsanları Seviyorum	Ailenin ve birlikte yaşamının önemi
Minik Pirinç	Sorumluluk	Nimetin değeri ve israftan kaçınmak
Sadaka Taşları	İyilik	İnsanları kırmadan yardım etmek
Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç	Allah'ı Seviyorum	Allah'ın verdiği nimetler
Kuş Sarayları	Yardımlaşma	İyilik

İncelenen bu hikâyelerden ilk olarak çıkarılan sonuç, hikâyelerin içeriğinin çocukların hayatlarında olan güncel ve sıradan olaylarla örgülü olduğudur. Örneğin "Minik Pirinç" hikayesinde rüyasında tabağında yemek bırakan bir çocuktan bahsedilirken, "Filli Kazağı Paylaşmak" hikâyesinde kıyafetleri büyüdüğü için kendisine küçük gelen bir çocuğun annesiyle arasındaki diyaloga yer verilmiştir. Bu da hikâyelerin konularının, çocuğun güncel hayatı ile doğrudan ilgili olması ve gerçeğe uygun düşmesi⁴² gerektiği kuralıyla uyumluluk göstermektedir. Yine hikayelerin acı, tatlı hayatın her tür gerçeğini içinde barındırması da hayatın bir gerçeği olarak yaşamımızda her zaman güzel şeyler olmadığını ve kimi zaman daha çocukken insanın karşısına yaşamın acı gerçeklerinin de çıkabileceğini çocuklara sunması önemlidir. Hikâyelerle ve resimlerle bu tür konuların çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak aktarılması ve

42 Alemdar Yalçın - Gıyasettin Aytas, *Çocuk Edebiyatı* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2017), 88.

çocuğun bilgilendirilmesi olumsuz bir durum olarak görülmemelidir. Hayatın bu yönünü çocuktan gizlemek değil, tam aksine çocuğu yaşamın tüm gerçeklerine hazırlamak hikâyelerin görevidir ve hayatta var olan her şey, çocuğun gelişim düzeyine uygun bir şekilde anlatılabilir ve anlatılmalıdır.⁴³ “Minik Meşe'nin Endişesi” hikâyesinde anlatılan sonbaharın gelmesiyle yeşil yapraklarını dolayısıyla da güzelliğini kaybeden meşe ağacıyla bu anlamda başarılı bir sunum yapılmıştır.

Hikâyelerde aranılan bilgilendirme işlevi incelenen tüm hikâyelerde görülmektedir. Çünkü her hikâye açık bir şekilde çocuğa bir konuyu öğretmek üzere kurgulanmıştır. Bunun yanında bilgilendirme işlemi kavram gelişimiyle bağlantılı olan düşünmeden bağımsız görülemez. Bu sebeple hikâyeler çocukların kavram gelişimini desteklemelidir.⁴⁴ Bu açıdan incelenen hikâyelerde, dini günlerin ele alındığı “Kandil Simidi” hikâyesinde kandil, israf konusunun ele alındığı “Minik Pirinç” hikâyesinde nimet, fakirlere yardım konusunun işlendiği “Sadaka Taşları” hikâyesinde sadaka ve sadaka taşı, yardımlaşma konusunun işlendiği “Kuş Sarayları” hikâyesinde şefkatli gibi 4-6 yaş grubu çocuğunun ilk defa duyması muhtemel farklı kavramların hikâyeler vasıtasıyla öğretilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, “Akıllı Karınca ve Bilgin Ağaç” hikâyesinde dini bir kavram olan şükür kavramı öğretilirken hikâyenin kahramanı karınca ile bilgin ağaç arasındaki konuşmaya yer verilerek çocuklar düşündürülmeye çalışılmıştır. Bu konuşmada akıllı karınca, karanlıkta görebilmesi için ayın ışığını yaratan Allah'a şükredip sevinirken, bilgin ağaç, karıncaya kendisi olmasa neyin üstünde yürüyeceği, toprak olmasa yiyeceklerini nerede saklayacağı, solucanlar olmasa toprağın nasıl nefes alacağı, güneş olmasa nasıl ısınacağı gibi sorular sormuştur. Bu sorularla aslında çocuklara da Allah'ın canlılar için yarattığı güzellikler konusunda beyin fırtınası yaptırılmıştır.

Yine hikâyeler, çocukların düşünmesine ve düşünmesine fırsat tanıyarak çocuklar, kurgunun yapılandırılmasına ve metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmeli, çocuğun kendi dünyasında anlamlandırabileceği ve kendince yorumlayacağı kurgulara yer veren bir anlatımı seçmelidir.⁴⁵ Bu anlatım şekli ise sadece “Hayvanlar Aleminde Yarış” hikâyesinde görülmektedir. Bu hikâyede, aslan kral ormandaki tüm hayvanları toplayarak yüzme ve koşma gibi alanlarda yarış yapılacağını söyler. Yarışmaya su aygırı, sincap, zürafa ve fil gibi hayvanlar katılacaktır diye bir giriş yapılır hikâyenin devamında herhangi bir şey anlatılmayıp, öğretmenin sizce yüzme yarışını kim kazanır? Neden? gibi çocuklara yönelttiği sorularla hikâye çocukların cevaplarına göre

43 Canan Aslan, “Yazınsal çocuk kitaplarında neler olmalı, neler olmamalı?”, *Okuma Kültürü ve Söz Varlığının Geliştirilmesi Çalıştayı Konuşmalar – Bildiriler Kitabı 19-23 Ekim 2010* (Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2011), 216.

44 Karagül, “Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri”, 346.

45 Karagül, “Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri”, 346.

tamamlanır. Analitik düşüncenin öne çıktığı bu tarz hikâyelerin çocukları eğlendirdiği söylenebilir.

Hikâyeler, konunun içerikle ve verilen mesajla ilişkisi bakımından ele alındığında “Minik Meşe’nin Endişesi” ve “Arı Zuzz” hikâyeleri dışında diğer altı hikâyenin uyumlu olduğu görülmektedir. “Minik Meşe’nin Endişesi” hikâyesinde konu, dua ve şükür olmasına karşın içerikte yaprakları dökülen bir meşenin kupkuru kalmasıyla endişeye kapılması ve babasının ona üzülmemesini ilkbahar geldiğinde tekrar yeşillenip güzelleşeceğini, bu konuda sabretmesi gerektiği söylediği aktarılmaktadır. Bu hikâyede verilen mesajın konu ile bir ilgisi olmadığı gibi hikâyenin girişinde belirtilen meşe ağacının endişesinin sabırla bağlantı kurularak sonuçlandırılması da hikâyenin mantıklı bir şekilde kurgulanmadığını göstermektedir. Yine “Arı Zuzz” hikâyesinde konu insanları seviyorum olmasına karşın, burada artık işlerini tek başına halletmek isteyen ve bu yüzden ailesinden ayrı hareket eden Arı Zuzz’un ailesi olmadan hiçbir şey yapamadığı, onları çok özlediği ve pişman olduğu anlatılarak aile olmanın ve sorunların üstesinden gelmede aile desteğinin ne kadar önemli olduğu mesajı verilmektedir.

Daha önce değinildiği üzere çocuklar, kahramanı çocuk olan hikâyelere ayrı bir ilgi duymaktadır. Bu açıdan incelenen hikâyeler değerlendirildiğinde sadece “Filli kazağı Paylaşmak” ve “Kandil Simidi” hikâyelerinde kahraman çocuktur. Bununla birlikte, hikâyelerde kahramanlar, çocuğa verilmek istenen bilginin aktarıcısı olarak kullanılmıştır. Bir başka deyişle hikâyedeki kahramanlar bir nevi öğretmen rolüne sokulmuştur. Bu sırada bilgiler, niteliğinde hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan verilmiştir. Oysaki Piaget’in eğitime katkılarından biri olarak görülen küçük çocukların yetişkinler gibi öğrenmedikleri ve çıkarsamalarda bulunmadıklarını bundan dolayı da çocuklara verilen bilginin sadece niceliğinde değil niteliğinde de değişiklik yapılmasının gerekliliğini vurgulamasıdır.⁴⁶ Örneğin, “Minik Meşe’nin Endişesi” hikâyesinde meşe ağacının babası Minik Meşe’ye anlatıyormuş gibi aslında hikâyeyi dinleyen çocuklara şu bilgiyi verir:

Yavrucuğum, sen daha dünyaya gelmeden önce de kupkuru bir tohumdun. Bizi yaratan Allah, yağmur gönderdi, seni filizlendirdi. Güneş ile büyütüp yapraklarını yeşertti. Üzülme, Allah, bahar geldiğinde dallarını yeniden yeşillendirecektir. Çünkü Allah, yarattığı tüm canlılardan haberdardır. Nerede olursa olsun onları görür, seslerini işitir ve ihtiyaçlarını giderir. Bak! Kur’an-ı Kerim’de ne buyuruyor: “...O, karada ve denizde ne varsa bilir; O’nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir...” (En’am, 6/59) Biz de yavrucuğum bizi gören işiten Allah’a dua edip, sabırla baharı bekleyeceğiz.

46 Tosun - Çapcıoğlu, “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programı”, 714.

Bu hikâyede kahramanın çocuğa göre olması dışında bilginin sunumunda çocuğa görelilik ilkesine uyulmamış ve bilgi bir vaaz üslubuyla sanki bir yetiştirilme anlatılır gibi anlatılmıştır. Ancak, tamamen öğretmek maksatlı, sadece bilgi yüklemeyi hedef alan ve aslında hikâye olmayıp hikâyeye benzer bir sunumla anlatılan konular, çocuklar için sıkıcı olabilmektedir. Yine, "Sadaka Taşları" hikayesi aslında, hikâye zaman kipiyle didaktik bir üslupla anlatılan tarihi bir olaydır. Bu hikâyedeki, sadaka taşlarının fakirlere yardım etmek için kullanılan bir yöntem olduğu, paraların herkesin kolaylıkla alabileceği hafifçe uzun silindirik taşların üzerindeki oyuklara koyulduğu, fakirlerin de ihtiyaçları kadar parayı buralardan rahatlıkla aldığı bilgisi verilmektedir. İncelenen hikâyelerin çoğunda görülen bu didaktik üsluptan kaçınılması gerekmektedir. Bu sebepten etkinlik kitaplarında çocukları heyecanlandırarak, dikkatle öğretmenlerini dinleyecekleri gerçek anlamda hikâye özellikleri taşıyan, bir plan dahilinde kurgulanmış ve sürükleyici bir özelliğe sahip hikâyelere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu bağlamda incelenen "Filli Kazağı Paylaşmak" hikâyesinde bir gelişme bölümünün dahi olmadığı görülmektedir. Bu hikâyede annesinin çamaşırlarını düzenlediği Mustafa, çamaşırlar içinden filli kazağını bulur, giymeğe çalışır. Fakat kendisi büyümüş olduğu için kazak olmaz. Annesi de bak oğlum kazağı denedin olmadı. Sen artık büyüdün der. Mustafa da kazağı çok sevdiğini saklamak istediğini söyler. Hikâyenin devamında herhangi bir şey olmadan Mustafa o sırada kapıdan içeri giren kardeşine kazağı hediye eder.

Yine hikâyelerin tümünde tanıma işlevinin yerine getirildiği, içeriğin çocukların seviyesine göre ve kendi gerçeklikleri üzerine kurgulandığı, onların hayatı tanımasına yönelik öğeleri barındırdığı ve çocukların seviyesine göre bir dil kullanıldığı söylenebilir. Hikâyelerdeki bilgilendirme ve tanıma işlevi yerine getirildiği halde şaşırtma ve merak uyandırma işlevi, "Hayvanlar Aleminde Yarış" ve "Minik Pirinç" gibi iki hikâye dışında tespit edilememiştir. Örneğin "Minik Pirinç" hikâyesinde bir pirinç tanesinin tarladan sofraya geliş süreci ve Neşe adlı bir kız çocuğunun tabağındaki pilavı yarım bırakmasından dolayı pirincin üzüntüsü anlatılmış ancak hikâyenin sonunda bütün bunların aslında Neşe'nin gördüğü bir rüya olduğu aktarılmıştır. Böylece bu hikâyede bir şaşırtma eyleminin gerçekleşeceği varsayılabilir.

Büyüleme işlevinin ise hiçbir hikâyede olmadığı söylenebilir. Daha önce ifade edildiği üzere bir hikâye, çocuğa düş kurdurabilecek kadar onu etkilemişse büyüleme işlevini yerine getirmiş demektir. Ancak hikâyelerdeki bilginin oluşturulan kahramanlar tarafından bir öğretmen gibi aktarılması ve didaktik bir tarzın seçilmesi sadece çocuklara bir şey öğretme maksadının ön planda tutulduğu izlenimini uyandırmaktadır ki, bu şekilde oluşturulan hikâyelerin çocukları etkilemesi, onlarda iz bırakması zor görünmektedir.

3. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Etkinlik Kitaplarındaki Hikâyelerin Resimlendirme Açısından Değerlendirilmesi

Okul öncesi dönemde hikâyeler, resimlerle ve yazıyla çocuğa anlatılır. Bu dönem için hazırlanan kitaplar okuma yazma bilmeyen çocuklara hitap ettiği için bazen yazısız olarak sadece resimli şekilde de olabilmektedir. Çünkü resimler tek başına olayları tanımlayacak güçtedir. Ancak metin varsa, resimle metin birbirinin tamamlayıcısı durumundadır.⁴⁷ Resmin tek başına ifade gücü sebebiyle olsa gerek 4-6 yaş Kur'an Kursları yardımcı kitabında etkinlik kitabında anlatılan hikâyeleri görsel olarak desteklemek için resimlerden yararlanılmıştır. Bu şekilde hikâyelerdeki resimlerin anlatımı kolaylaştırmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu resimlerin öğretmenlerin işlerini ne kadar kolaylaştırdığı yukarıda da etraflıca ele aldığımız resmin işlevini yerine getirmesiyle ilgili kurallara uyulup uyulmamasıyla yakından ilgilidir. Zira okumayı bilmeyen çocuklara hikâyeyi öğretmenleri anlatmakta bu sırada çocuklar resimleri takip etmektedir. Bu sebepten kitaplardaki resimlerin kolay yorumlanabilmesi bunun için de çizimlerinin çocuğun dünyası, ruhsal yapısı ve zihinsel gelişimi göz önüne alınarak yapılması önemlidir.⁴⁸ Çünkü okuryazarlığı olmayan okul öncesi çocukları resimleri takip ederek duyduğu ile gördüğünü eşleştirmek suretiyle kendileri için metni anlamayı kolaylaştırır. Aksi takdirde okuma ve anlamlandırma eylemi çocukta tam bir kafa karışıklığına neden olmaktadır.⁴⁹

4-6 yaş etkinlik kitaplarında çocukların bu şekilde kafa karışıklığı yaşayabileceğini düşündüğümüz hikâye olarak Şekil 2 ve Şekil 3'te görseli verilen "Kuş Sarayları" hikâyesini gösterebiliriz. Hikâyede kış tasvirleri yapılarak uzak diyarlardan gelen bir kuşun kendine sığınacak bir yer aradığı, başka bir kuşun ise onu Osmanlı mimarisinin bir ürünü olan ve genelde binaların dış cephelerine yapılan kuş saraylarına yönlendirmesi ve o dönemdeki insanların ne kadar ince fikirli ve yardımsever oldukları vurgulanıyor. Ancak hikâyenin görseline baktığımızda kış günü kendine barınacak yer arayan bir kuştan bahsedilmesine rağmen resimde ne kış ayına dair bir ayrıntı ne de bir kuş resmi vardır. Üstelik çizilen kuş sarayı sanki bir nesneye çok yakından bakılıyormuş gibi yakın plandan çizilmiş dolayısıyla da bir bina ya da duvar üzerinde olduğu anlaşılmamakta etrafında bir şey görünmemektedir. Bu da hem gözü yormakta hem de resme ilk bakışta ne olduğu anlaşılmamaktadır. Çocuklar için bu resim biraz daha geniş açıdan ve etrafında farklı nesnelere birlikte,

47 Gönen vd., "Resimli Çocuk Kitapları", 725.

48 Güliz Şahin, "Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarı Olarak Resim", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages Literature And History of Turkish or Turkic* 9/3 (2014), 1312.

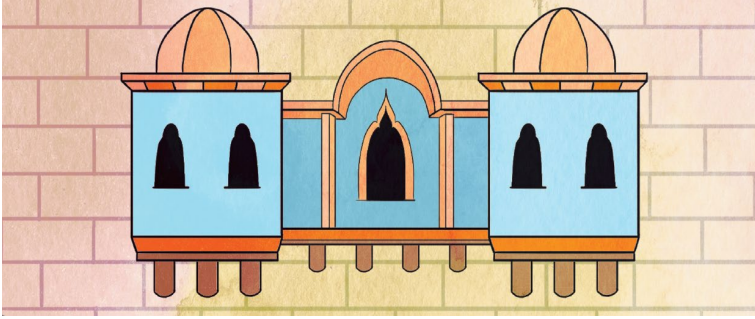
49 Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", 64.

kuş saraylarını daha az odalı çizerek, etrafında kuşlar olduğu halde veya odacıkların içinden kafasını çıkarmış bir kuş çizerek daha anlamlı hale getirilebilir.

Şekil 2: "Kuş Sarayları" Hikâyesinin 1. Görseli

Şekil 3: "Kuş Sarayları" Hikâyesinin 2. Görseli

Üzerinde durulan bir diğer hikâye "Minik Pirinç" hikâyesidir. Bu hikâyede küçük bir pirinç tanesinin tarladan başlayarak eve ulaşan yolculuğu ve israf etmeden tüketilmesi anlatılmaktadır. Daha önce çocuk hikâyelerinde renklerin kullanımıyla ilgili olarak, çocuklarda ilgi uyandıran, onlara neşe ve zevk hissi veren sarı turuncu, kırmızı ve bunların tonları gibi sıcak renkler kullanılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu hikâyenin resimlerinde hikâye canlandırılmış olmakla beraber renklerin çok soluk ve cansız kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bu da resmi ve hikâyeyi çocuklar için ilgi çekici olmaktan çıkarabilmektedir. Hâlbuki çocuklar, resimleri incelerken çizgileri, şekilleri, renkler arasındaki uyum ve harmoni gibi sanatsal değerleri edinebilmelidir. Bir hikâyede resimler, gerçeğe uygun, ilgi çekici, renkleri canlı, detaylı ve kahramanlarının ön planda olması gerekir. Ancak hikâye resimlerinde maalesef resimlerde olması gereken özelliklerin pek çoğu bir arada görülmemektedir. Örneğin, Şekil 4 ve Şekil 5'te görseli verilen "Minik Pirinç" hikâyesi resimlerindeki anlatımın zayıf ve yeterli olmadığı görülmektedir. Resimler basit çizimlerden oluşturulmuş ve ayrıntıları yeterince açığa çıkarılmamıştır. Bu hikâyenin resminde tarladaki pirinç başakları, çuval ve tabak içindeki gö-

rüntü hiçbir şekilde pirinç algısı uyandırmamaktadır. Bunun için tarladaki pirinç tasvirlerinde daha çok başak çizilebilir ve birkaç tanesine odaklanılabilir. Aynı şekilde çuval ve tabak içindeki pirinçlerde biraz daha net çizilebilir.

Şekil 4: "Minik Pirinç" Hikâyesinin 1. Görseli

Şekil 5: "Minik Pirinç" Hikâyesinin 2. Görseli

Etkinlik kitaplarında yer alan Şekil 6'da görseli verilen "Kandil Simidi" hikâyesinde ise dini kültürümüzün özel günlerinden olan bir kandil gününün nasıl geçirildiği, ikram olarak hazırlanan kandil simitleri bağlamında anlatılmaktadır. Hikâyede küçük bir kızın annesinden kandilin ne demek olduğunu öğrenmesi, o gün beraberce camiye giderek dua etmeleri ve yaptıkları simitleri camide dağıttıkları hikâye ediliyor. Hikâyenin resimlerine baktığımızda metni görsel olarak canlandırdığı sıcak renklerle çocukların ilgisini çekebilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak camide birbirlerine kandil simidi ikram eden bir kalabalık çizilmiştir. Bu görselde resimde perspektif kuralından yararlanılsaydı resme ilk bakıldığında bir kalabalığa bakılıyormuş duygusu uyandırmayabilirdi. Çünkü resimde perspektif nesnelerin göze olan uzaklığına ve yakınlığına, göz hizasından aşağıda ve yukarıda oluşuna göre çizgi, yüzey, renk değişikliklerini kolayca çizme ve ifade etme görevi gördüğün-

den⁵⁰ odak noktasının hikâyenin kahramanı olmasını sağlayabilirdi. Dolayısıyla hikâyenin kahramanını ve onun simit ikram ettiği kişiyi biraz daha farklı renk ve boyutta çizerek ayırtırmak hikâyeyi metinden takip eden çocukların dikkatinin dağılmasını önlemeye yardımcı olabilir.

Şekil 6: "Kandil Simidi" Hikâyesinin Görseli

Yine Şekil 7'de görseli verilen "Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç" hikâyesinde, hikâyenin kahramanı bir karınca olmasına rağmen resimlerde karınca, ağacın gövdesiyle aynı renkte çizilmiştir. Bundan dolayı karıncayı hemen görmek ve bulmak pek mümkün değildir. Buna karşın, üzerindeki gözlerle ilgi çekici olan ağaç ve canlı renkleri nedeniyle ağacın etrafındaki diğer hayvanlar daha ön plana çıkmıştır. Hâlbuki bu resimde de perspektif kuralından istifade edilerek karınca, hikâyenin asıl kahramanı olduğu için gerek rengi gerekse boyutuyla daha net hale getirilebilirdi. Çünkü resimden beklenen yazarın sözle anlattığını görsel olarak da net bir biçimde yansıtabilmesi, dilsel kurguyu tamamlaması, metne yeni bir anlam katmasıdır.⁵¹ Bu resimde ayrıca metin ve resim arasında da bir uyumsuzluk vardır. Zira hikâyede karıncanın gece karanlığında ay ışığında bir ağaç üzerinde dolaşırken "bu karanlıkta ay ışığı olmasa ne yapardım" diye tefekkür ettiği ve bunun arkasından Allah'ın faydasız hiçbir şey yaratmadığı üzerine ağaçla aralarında geçen bir diyaloga yer verilmiştir. Ancak hikâyenin resminde ne karanlık ne de ay vardır. Aksine resimde ilk göze çarpanlardan biri sapsarı bir şekilde parlayan güneştir. Metin ve görsel arasındaki bu uyumsuzluğun hikâyenin verdiği mesaja katkı sağlaması bir yana okuyucu ya da dinleyici üzerindeki etkisini azaltması kaçınılmazdır.

50 Hüseyin Öznülür, "Yüksek Rönesans'tan Çağdaş Döneme Figürün Mekân İçerisindeki Konumu", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12/1 (2019), 162.

51 Sever, *Çocuk Edebiyatı*, 159.

Şekil 7: “Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç” Hikâyesinin Görseli

Etkinlik kitaplarında yer alan diğer hikâyelerin resimlerinde ise hikâyelerin metne uygun bir şekilde canlandırıldığı, sıcak renkler kullanıldığı, zaman zaman nesnelere bilinenden farklı renkler verilerek çocukların yaratıcılıklarının harekete geçirilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca “Minik Meşe’nin Endişesi” hikâyesinin resimlerinde olduğu gibi anlatıdaki endişe, üzüntü, mutluluk gibi sözcüklerin soyut dünyasını görselleştirmeyi başardığı söylenebilir. Ayrıca ağaçlara gözler çizerek çocuklardaki antropomorfik özelliğe vurgu yapıldığı ve onların seviyelerine inildiği görülmektedir.

Şekil 8: “Minik Meşe’nin Endişesi” Hikâyesinin Görseli

Gerek Şekil 8’de görseli verilen “Minik Meşe’nin Endişesi” gerekse de Şekil 9’da görseli verilen ve üzerinde fil resmi olan kazağını çok seven Mustafa’nın kendisine küçük geldiği halde kazağı saklamak istemesini konu edinen “Filli Kazağı Paylaşmak” hikâyelerinde yazı-resim uyumu ile birlikte resimler hikâyeyi canlandırmaktadır.

Şekil 9: "Filli Kazağı Paylaşmak" Hikâyesinin Görseli

Bu olumlu yönlerine karşın resimler, hikâyelerden bağımsız olarak değerlendirildiğinde resimlerde çocukların kendi kendilerine bir hikâye oluşturacak kadar detaya yer verilmediği görülmektedir. Resimlerin çocukların kendi hayalleriyle süsleyerek bir hikâye oluşturabilmesi için resimlerle birden fazla davranışın çizilmesi, duyguları yansıtabilmesi ve resimlerin daha hareketli olması önem taşımaktadır.

Sonuç

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için kitapların çocukların gelişimi ve öğrenmesi açısından önemi büyüktür. Kitaplardan okunan hikâyeler ve hikâyelerin görselleri okuma yazma bilmeyen çocuklar için çok önemlidir. Çünkü çocuklar, resimler aracılığıyla hikâyelerle bağ kurarlar ve hikâyede yazan şeylere mana vermeye çalışırlar.⁵² Bu sebeple çocuk için hazırlanan kitaplarda başta çocuğa görelilik ilkesi olmak üzere araştırmada ortaya konulan diğer kriterlere özen gösterilmesi gerekmektedir. Bunun için 4-6 yaş Kur'an Kursları kitaplarını hazırlayan komisyonun biraz daha zengin bir kadrodan oluşması hem daha nitelikli hem de çocuklar için daha ilgi çekici etkinlik kitaplarının ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Örneğin mevcut müfredat ve kitapları hazırlayan komisyonda din eğitimi anabilim dalından akademisyenler, başkanlık eğitim uzmanları, okul öncesi öğretmenleri, pedagoglar, Kur'an Kursu öğreticileri, imam-hatip ve çocuk kitabı yazarları yer almaktadır. Bu çalışmada tespit edilen problemleri ortadan kaldırmak adına edebiyat alanında uzman kimseler ve kitapların estetik yönüne katkı sağlayacak, özellikle çocuklara yönelik resimler alanında uzman kimselerin de komisyona dâhil edilmesi faydalı olacaktır. Çünkü özellikle 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik hazırlanan kitapların temel amacı, çocukları kitapla buluşturmak, çocuklara kitap sevgisi aşılamak ve çocuğun dil gelişimine katkı sağlamaktır. Bu amaçları gerçekle-

52 Gönen vd., "Resimli Çocuk Kitapları", 725.

tirebilmek için de kitapları başta biçim olmak üzere içerik, dil ve anlatım yönüyle çocukların seveceği ve aynı zamanda onların ilgilerini çekecek şekilde hazırlamak gerekmektedir.⁵³ Aksi takdirde çocukları kitaba çeken en önemli etkenlerden biri olan kitapların sanatsal yönü zayıf kalacaktır.

Nitekim daha önce yapılan bir alan araştırmasında 4-6 yaş Kur'an Kurslarına yönelik hazırlanan kitaplarla ilgili olarak öğretmenlerin kitapların, özellikle resimler ve hikâyelerin içeriği bakımından çocukların ilgisini çekecek düzeyde olmadığından şikayetçi oldukları görülmektedir. Araştırmada mevcut kitapları öğrencilerle birlikte deneyimleyen öğretmenlerin, kitaplarda konu ve resim uyumsuzluğunun olması ya da resimlerin çocukların hayal dünyasına çok hitap etmediği, kitaplarda yeteri kadar resim bulunmadığı bundan dolayı da çocuklara sıkıcı geldiği⁵⁴ gibi belirttikleri problemler, bu araştırmadaki tespitlerle örtüşmektedir.

Ortaya çıkan bu sonuçlar, etkinlik kitaplarının resimler açısından daha zengin hale getirilmesini ve bu alanda uzman kimseler tarafından yayın öncesi gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu, kitapların içeriğindeki bilgilerin gözden geçirilmesi kadar gereklidir. Çünkü, çocuğun öğrenmesine en büyük katkıyı sağlayan şey resimlerdir. Bu konuda resimlerin gücü göz ardı edilmemelidir ve bu yüzden etkinlik kitaplarında bolca resim olmalıdır. Zira 3-6 yaş grubu çocuklara hitap eden kitaplarda yazıdan çok resim olması çocukların yaratıcılığını harekete geçirme ve onlara resim üzerinden farklı metinler üretme fırsatı sağlamaktadır. Çünkü çocuklar resimlere bakarak keşfetmekten ve renklerin cazibesine kapılmaktan büyük zevk alırlar. Çocuğun bu keyfini destekleyecek bir görsel metnin oluşturulması ve çocuğun keşif yolculuğu yapabileceği sadelikte ama yoğunlukta bir çalışma gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bütün bunları yaparken yazılı ve görsel metin arasındaki uyuma da dikkat etmek gerekir.⁵⁵ Oysaki incelenen etkinlik kitaplarında hikâyelerle resimler arasında uyumsuzluklar tespit edilmiştir. Bütün bunlar, hazırlanan kitaplarda deneyimli illüstratörlerle çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira, çocuk kitaplarının hem biçimsel bakımdan hem de resimlemeler ve içerik bakımından sanat yönünün ağır olması önemlidir.⁵⁶

Bu nedenle 4-6 yaş Kur'an Kursları için hazırlanan etkinlik kitaplarının başta kitabın biçimsel özellikleri olmak üzere tekrar ele alınması zaruri görülmektedir. Öncelikle 2019 baskısında 2 cilt halinde hazırlanan, kalınlık baki-

53 Yılmaz, "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler", 61.

54 Zehra Gelici, "DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (İstanbul-Üsküdar Örneği)", *Erken Çocukluk Dönemi, Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları-2*, ed. Mehmet Bayyığı vd. (Konya: Palet Yayınları, 2020), 147-148.

55 Neydim, *Çocuk Edebiyatı*, 100.

56 Dağlıoğlu - Çakmak, "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitapları", 513.

mından küçük çocuklar için oldukça kullanışsız olan kitaplar, 2021-2022 eğitim döneminde içeriğindeki pek çok etkinlik çıkarılarak hacim düşürülmüştür. Daha önce 1. cildi 236 sayfa, 2. cildi 223 sayfa, toplamda 459 sayfa olan etkinlik kitapları son basımda birleştirilerek 192 sayfaya düşürülmüştür. Ancak yine de kalın olan bu kitapların 50'şer sayfalık bölümler halinde kitaplaştırılması ve içeriğindeki etkinlik ve görsellerin çocuğa görelilik ilkesinden hareketle artırılması çok daha faydalı olacaktır. Çocukların kitabı görür görmez beğenmesi, eline alıp incelemesi için öncelikle kapak düzenlemesinde tipografi, resim ve renklerin önemli olduğu unutulmamalıdır. Bunun için kitaplar, kapağından itibaren yeniden elden geçirilerek gerek resimleme, gerek renkler, gerekse de yazı tipi olmak üzere düzenlenmeli, çocuk için daha cazip hale getirilmelidir. Örneğin mevcut kitap kapağında bulunan dümdüz bir yazı yerine harflerin aşağı yukarı şeklinde sıralandığı bir yazı çeşidi tercih edilebilir. Ayrıca kitabın ismi "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı" yerine kısa ve çocuklar için ilgi çekici başka bir isimle değiştirilmelidir.

Araştırmada çıkarılan sonuçlardan bir diğeri de, hikâyelerin bazılarının içerik bazılarının da görsel olarak çocuğa görelilik ilkesine uyulmadığıdır. Bu nedenle hikâyelerin çocukları etkilemeyeceği ve onlarda heyecan uyandırmayacağı kanaati oluşmuştur. Unutulmamalıdır ki, kitaplardaki resimler, simgeler aracılığıyla insanlara bir şeyler aktarır. 4-6 yaş etkinlik kitaplarını resimleyen illüstratörlerin de çocuğa aktarmak istediği mesajla ilgili simgeleri seçerken çocuğun duygu dünyasını, hazır bulunmuşluğunu, yaşının özelliklerini ve o simgeleri kavrama becerilerini göz önünde bulundurması, çocuklara en münasip simgelere hikâye görsellerinde yer vermesi gerekmektedir. Çocuk tanıdığı simgelerle iletişim halinde olacağından hikâyeleri resimleyen illüstratörün özgün ama çocuğa yakın, çocuğu heyecanlandıracak, meraklandıracak, duygulandıracak, daha da önemlisi düşündürcek simgeler tercih etmesi önemlidir.⁵⁷ Çocuklarda bu duyguları uyandıracak simgelerle resimlerin çizilmesi, çocukları resim çizmeye yönlendirecek, duygularını harekete geçirerek farklı şeyler üretmesini sağlayabilecektir. Bunun için bir sanatçı duyarlılığına ihtiyaç vardır.⁵⁸ Bu duyarlılığın incelenen etkinlik kitaplarında hissedilmediği söylenebilir. Resimlerin genel olarak metinle uyumlu ve hikâyeleri canlandırdığı söylenebilir. Ancak, çocuk kitaplarında bulunan resimlerin herhangi bir metin olmadan da çocuğun o resimlere bakarak kendince bir hikâye uydurması beklenir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hikayelerde yer alan resimlerin basit ve hareketsiz oluşu çocukların bu resimler üzerinden bir hikâye oluşturamayacağı fikrini doğurmuştur. Halbuki çocuklar, hikâyelerin görseleline sadece bakarak da kendilerine yeni öyküler oluşturabilmelidir.⁵⁹ Etkinlik

57 Özer, "Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliği", 430.

58 Özer, "Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliği", 429.

59 Sever, *Çocuk Edebiyatı*, 176.

kitaplarında bu sorunun en önemli sebebi olarak genellikle hikâyelerin canlandırılmasında ya tek resim ya da çok basit çizilmiş birkaç resim kullanılması olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle hikâyelerin canlandırılmasında daha fazla resim kullanılması, bu resimlerin biraz daha ayrıntılı, yorumlamaya açık ve hareket halinde olması hem çocukların daha çok dikkatini çekecek ve hikâyeye odaklanmasını sağlayacak hem de onlara hayaller kurdurarak kendi hikâyelerini oluşturmalarını sağlayacaktır.

Okul öncesi çocuklara okuma yapılırken resimler, hikâyenin anlaşılmasına katkı sağlamakla birlikte çocuğun dikkatini diri tutmaktadır. Bir çocuk, eline bir kitap aldığı anda öncelikle resimleri inceler. Sonrasında resimler, kendilerinde merak uyandırdıysa kitapta ne anlatıldığını merak ederler. Bu nedenle resimler, çocuğa hayal kurduracak şekilde heyecan uyandırmalıdır.⁶⁰ Yine daha önce belirtildiği gibi çocuğun grup içinde dikkatini toplayabilmesi için kitaplarda bol resim olması gerekir. Çünkü, bu yaş grubu çocuklar için grup içinde, öğretmenin okuduğu bir hikâyeyi dinlemek farklıdır, evde herhangi birinin kendisine okuma yapması farklıdır. Birebir okumalarda çocuğun dikkati daha uzun olurken grup okumalarında çabuk dağılabilmektedir.⁶¹ Bu nedenle sınıf gibi ortamlarda okumak için seçilen hikâyeler, sürükleyici, heyecanlı ve merak uyandırıcı olmalıdır.

Etkinlik kitaplarında incelenen hikâyelerin birkaç tanesi dışında merak ve heyecan unsuru olmadığı, konunun çocukların dikkatini çekecek şekilde sunulmadığı ve en önemlisi edebi yönünün eksik olduğu görülmüştür. Bununla beraber “Kuş Sarayları” ve “Arı Zuzz” hikâyeleri, incelenen hikâyeler arasında kurgusu ve verilen mesajın sunumu bakımından başarılı bulunmuştur. “Arı Zuzz” hikâyesinde küçük bir arının yaşadığı tecrübe üzerinden mantıksal çıkarsama yoluyla verilen bilgi, diğer çoğu hikâyede düz bir anlatımla aktarılmış, verilmek istenen mesajlarda didaktik bir yol izlenmiştir. Örneğin “Sadaka Taşları” hikâyesinde kullanılan hikâyeleştirme kipi dışında hikâyeye ait bir özellik bulunmamaktadır. Aslında tarihi bir olay olan bu bilginin “Kuş Sarayları” hikâyesinde olduğu gibi bir sunumu yapılabilirdi. “Kuş Sarayları” hikâyesinde yine tarihi bir gerçeklik olan duvarlara kuşlar için yuvalar yapıldığı bilgisi, soğuk bir kış günü kendisine barınacak yer arayan bir kuşun yaşadıkları üzerinden daha çocukça bir üslupla verilmiştir. Bütün bunlar, etkinlik kitaplarındaki hikayelerin tekrar gözden geçirilmesini, “Filli Kazağı Paylaşmak” gibi hiçbir şekilde hikaye olarak değerlendirilemeyecek bazı parçaların kitaptan çıkarılarak konuları destekleyici, çocuklarda ilgi ve merak uyandıracak hikâyelere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

60 Belma Tuğrul - Nihan Feyman, “Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar”, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* (Ankara: Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2007), 88.

61 Kaya, “Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resim”, 20.

4-6 yaş Kur'an Kurslarıyla okul öncesi din eğitimini üstlenen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özellikle materyal geliştirme ve içerik üretme konusunda sahip olduğu imkânları sonuna kadar kullanması büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde her öğretmen, eğitim öğretime başlarken bireysel olarak çocukların eğitiminde kullanmak üzere bazı kitaplar tercih etmektedir. Bu ve benzeri bireysel çabaların sonucu bazı mahzurlu durumların ortaya çıkması ihtimal dahilindedir. Zira, yukarıda da ifade edildiği üzere öğretmenlerin genel olarak okul öncesi formasyon eksikliği bulunmasından dolayı hatalı tercihler söz konusu olabilir. Bunun için öncelikle 4-6 yaş Kur'an Kursları etkinlik kitaplarında konusuyla, kahramanlarıyla, resimleriyle ve renkleriyle çocuklara göre hikâyeler olması ve bu kurslara yayın desteği sağlanması gerekmektedir. Örneğin, öğretmenlerin çok büyük eksiklik olarak gördüğü hikâye kitaplarıyla ilgili olarak Diyanet yayınlarından çıkan ve okul öncesine yönelik hazırlanmış "Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi" seti gibi eserler tüm kurslara ulaştırılabilir. Zira bu setin konularına bakıldığında, sabır, adalet, iyilik, Allah'ı seviyorum, kitabımı seviyorum gibi konuları ele aldığı bu açıdan 4-6 yaş Kur'an Kursları müfredatıyla benzer içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Bu hikâyelerin her kursta demirbaş olarak bulunması hem öğretmenlerin işini kolaylaştıracaktır hem de çocuklar için daha eğitici, dikkat çekici ve eğlendirici hikâyeler kullanılmış olacaktır. Yine bu hikâyelere pdf olarak öğretmenlerin ulaşabilmesi sağlarsa öğretmenlerin okurken resimleriyle beraber tepegöz vasıtasıyla çocukların büyük bir ekrandan takibi sağlanabilir. Üstelik tepegöz veya akıllı tahta vasıtasıyla sağlanacak ortam çocukların hazır bulunuşluğunun artırmasına ve hikâyeye odaklanmalarına, merak duygularının uyanmasına katkı sağlayarak hikâyeye ile verilmek istenen mesaj çocuklara etkili bir şekilde sunulmuş olacaktır.

Kaynakça

- Aristoteles. *Poetika*. çev. Semih Rifat. İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2018.
- Aslan, Canan. "Yazınsal Çocuk Kitaplarında Neler Olmalı, Neler Olmamalı?". *Okuma Kültürü ve Söz Varlığının Geliştirilmesi Çalıştayı Konuşmalar – Bildiriler Kitabı 19-23 Ekim 2010*. 214-220. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Ayar, Hatice. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Elifbâ Öğretimi: Uygulamalar ve Zorlanma Alanları". *Erken Çocukluk Dönemi, Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları-2*. ed. Mehmet Bayyığıt vd. 161-186. Konya: Palet Yayınları, 2020.
- Brookshire, Jamye vd. "The Influence of Illustrations on Children's Book Preferences and Comprehension". *Reading Psychology* 23/4 (2002), 323-339.
- Byrnes, Julia – Wasik, Barbara A. "Picture This: Using Photography as a Learning Tool in Early Childhood Classrooms". *Childhood Education (Summer 2009)*, 243-248.
- Dağlıoğlu, Hacer Elif - Çakmak, Özlem Çamlıbel. "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi". *Türk Kütüphaneciliği* 23/3 (2009), 510-534.
- Ecer, Münir - Çakmak, Ahmet. "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (2021), 803-831.
- Felski, Rita. *Edebiyat Ne İşe Yarar?*. çev. Emine Ayhan. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.
- Gelici, Zehra. "DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (İstanbul-Üsküdar Örneği)". *Erken Çocukluk Dönemi, Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları-2*. ed. Mehmet Bayyığıt vd. 143-160. Konya: Palet Yayınları, 2020.
- Genç, Muhammed Fatih. "Diyaret İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 506-521.
- Gönen, Mübcecel vd. "Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 31/4 (2016), 724-735.
- Karagül, Sedat. "Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri: Felski'nin Yaklaşımı Doğrultusunda Bir Değerlendirme". *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 334-351.
- Karagül, Sedat. "Çocuk Edebiyatı ve Bibliyoterapi". *Çocuk ve Medeniyet Dergisi* 3/6 (2018), 43-55.
- Kaya, Mehmet. "Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resim". *Eğitim-Sen Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 2011.
- Külük, Cihan Şule. "Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı ve Çocuğun Sanat Eğitimi Sürecindeki Yeri: Delioğlu'nun Resimlediği Yapıtlar Üzerine Bir İnceleme". *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/2 (2013), 393-417.
- Mendoza, Jean - Reese, Debbie. "Examining Multicultural Picture Books for the Early Childhood Classroom: Possibilities and Pitfalls". *Early Childhood Research & Practice* 3/2 (Fall 2001), 2-30.
- MEB. *Çocuk Edebiyatına Giriş: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara. 2013. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C3%87ocuk%20Edebiyat%C4%B1na%20Giri%C5%9F.pdf
- Neydim, Necdet. *Çocuk Edebiyatı*. PDF: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. 2020. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/cocuk_edebiyati_au284.pdf

- Özdemir, Murat. "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/1 (2010), 323-343.
- Özer, Ayhan. "Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliği". *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2007, 425-433.
- Öznülüer, Hüseyin. "Yüksek Rönesans'tan Çağdaş Döneme Figürün Mekân İçerisindeki Konumu". *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12/1 (2019), 160-176.
- Sarı, Bekir. *Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.
- Sever, Sedat. "Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler". *Çocuk Edebiyatı*. ed. Zeliha Güneş. 55-70. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Strouse, Gabrielle A. vd. "The Role of Book Features in Young Childrens Transfer of Information From Picture Books to Real World Contexts". *Frontiers in Psychology* 9 (February 2018), 1-14.
- Şahin, Güliz. "Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarın Olarak Resim". *Türkish Studies, International Periodical For the Languages Literature And History of Turkish or Turkic* 9/3 (2014), 1309-1324.
- Şimşek, Tacettin. "Çocuklar İçin Edebiyat Ama Önce Çocuk". *Özgür Pencere, Edebiyat ve Sanat Derneği* (2007), 1-6.
- Şirin, Mehmet Ruhi. *99 Soruda Çocuk Dizisi: Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 3. Baskı, 2000.
- Şirin, Mehmet Ruhi. "Çocuk ve Çocuk Edebiyatı – Edebiyatın Amacı ve İşlevi". *Türk Dili* 110/780 (2016), 12-31.
- Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (2015), 705-720.
- Tuğrul, Belma - Feyman, Nihan. "Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar". *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2007, 387-393.
- Yalçın, Alemdar - Aytas, Gıyasettin. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2017.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi. 9. Basım, 1998.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Yılmaz, Oğuzhan. "Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler". *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya*. ed. Tacettin Şimşek. 61-109. Ankara: Grafiker yayınları, 2016.